6.9.2023

Tulevaisuusvaliokunta

Arenen lausunto hallituksen vuosikertomuksesta 2022

K 2/2023 vp

- Arene pitää hallituksen vuonna 2022 toteuttamia toimia pääosin kiitettävinä. TKI-rahoituslain hyväksyminen, sote-alan harjoittelukorvausten siirto STM:n vastuulle sekä ylimääräinen TKI-rahoitus ammattikorkeakouluille olivat positiivisia päätöksiä.
- Arene pitää erinomaisena TKI-rahoituslain säätämistä ja parlamentaarisen TKI-työryhmän valmistelemaa monivuotista suunnitelmaa TKI-rahoituksen kohdentamisesta ja kehittämisestä.
- Nykyisellä rahoituksella ammattikorkeakoulut eivät pysty toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä palvella alueitaan.
- Suomen hiipuva talouskasvu edellyttää juuri nyt tutkimus- ja kehittämispotentiaalin käyttöönottoa. Tuottavuuden kasvu edellyttää erityisesti jo olemassa olevan teknologian ja tutkimustiedon käyttöönottoa systemaattisesti, kattavasti, käytännönläheisesti sekä palveluhenkisesti.
- **Julkiseen TKI-rahoitukseen tulevasta lisäyksestä tulee osa kohdentaa ammattikorkeakouluille perusrahoituksen muodossa. Kilpailtua rahaa tulee kohdentaa rahoitusinstrumentteihin, joissa edellytetään elinkeinoelämän ja korkeakoulujen yhteistyötä.**
- TKI-rahoituksen vaikuttavuus on vahvasti sidoksissa väestön koulutustason nostoon ja väestökehitykseen. Jotta TKI-investoinneista olisi jotain hyötyä, edellyttävät ne rinnalle riittäviä investointeja myös korkeakoulutukseen ja koulutusperäiseen maahanmuuttoon.
- Koulutustason noston haasteena on korkeakoulujen perusrahoituksen pysyvän korotuksen puuttuminen. **Marinin hallituksen aikana rahoitustasoa paikattiin EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksella. Rahoitus on laskennallisesti päättymässä vuoden 2023 lopussa. Yhdistettynä Orpon hallituksen leikkausten kanssa rahoitustason lasku tulee johtamaan aloituspaikkojen ja tutkintomäärien laskuun vuodesta 2024 eteenpäin.**
- Loppuvuodesta 2022 julkaistussa kansallisessa korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategiassa esitettiin toimia, joilla jatkuvan oppimisen tarjontaa voitaisiin nykyisestä kasvattaa erityisesti korkeakoulujen perusrahoituksen ulkopuolisella rahoituksella.
- **Vuoden 2022 merkittävämpi ammattikorkeakoulujen toimintaa vahvistavia päätöksiä oli sote-alan harjoitteluihin liittyvien maksujen siirto ammattikorkeakouluilta STM:n vastuulle. Valitettavasti Orpon hallitus on leikkaamassa ammattikorkeakoulujen rahoitusta harjoittelukorvausten siirron perusteella.**

TKI-rahoituslain kohdentaminen kaikki kaikessa

Marinin hallituksen valmistelema TKI-rahoituslaki ja parlamentaarisen TKI-työryhmän linjaukset ovat Suomen kannalta tarpeellisia ja välttämättömiä, jotta varmistetaan julkisten TKI-investointien kehitys 2020-luvulla ja kannustetaan yrityksiä, korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia investoimaan tutkimus- ja

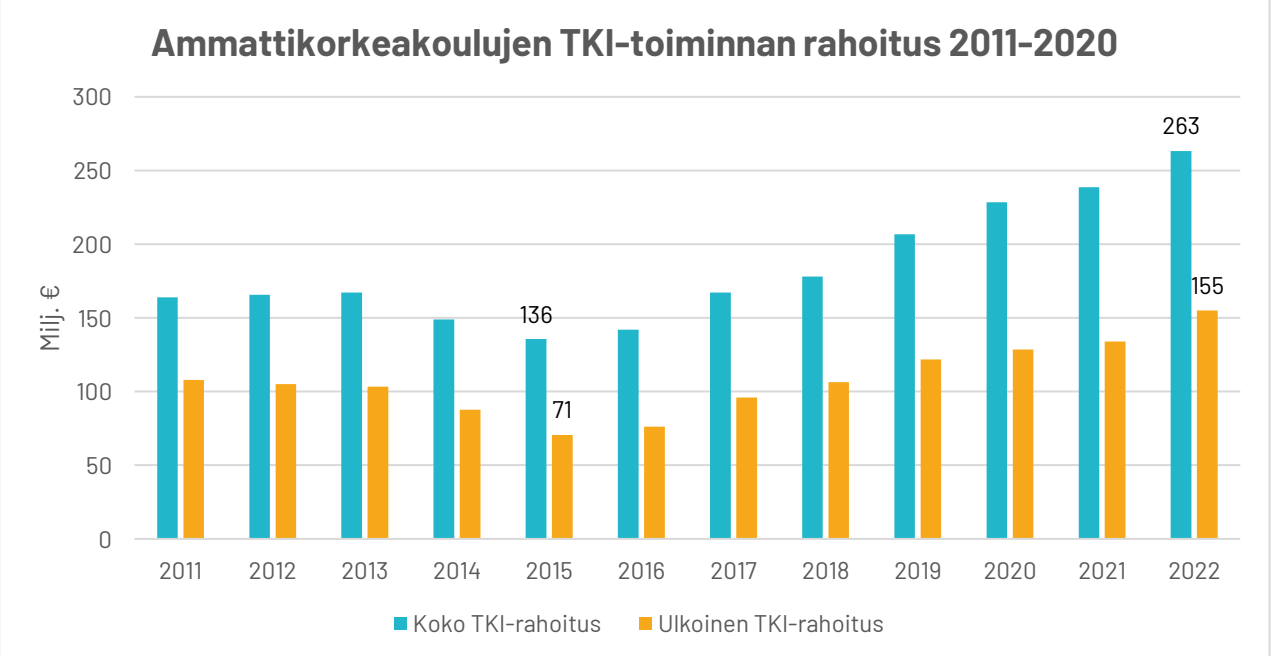
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

kehittämistoimintaan pitkäjänteisesti. Ennakoitava rahoitus on tässä kaikki kaikessa. Työryhmän loppuraportissa on esitetty laaja joukko kohteita, joihin lisääntyvät TKI-panostukset voidaan kohdentaa. Arene katsoo, että rahoituksen kohdentamisessa on tarkasteltava rahoituksen nykyistä jakautumista suhteessa tavoitteisiin ja Suomen hyvinvoinnin edellytysten luomiseen. Julkisen TKI-rahoituksen tulisi tukea nykyistä enemmän soveltavaa tutkimusta sekä korkeakoulujen ja työelämän välistä yhteistyötä.

Suomen hiipuva kasvu edellyttää juuri nyt tutkimus- ja kehittämispotentiaalin käyttöönottoa. Tuottavuuden kasvu edellyttää erityisesti jo olemassa olevan teknologian ja tutkimustiedon käyttöönottoa systemaattisesti, kattavasti, käytännönläheisesti sekä palveluhenkisesti. Tähän Suomessa pystyvät ainoastaan ammattikorkeakoulut, joilla on valtava potentiaali tutkimustiedon ja innovaatioiden käytännön hyödyntäjien yhdistäjänä. Työhön ne tarvitsevat kuitenkin pysyvän infrastruktuurin ja osaamisen, jolla moninaista yrityskenttää pystytään palvelemaan. Tällä tavoin myös osaaminen kumuloituu julkisiin organisaatioihin, ja on näin levitettävissä takaisin uudelleen satojen tuhansien opiskelijoiden ja yritysten sekä julkisen sektorin käyttöön.

Suomen korkeakoulujärjestelmää on kehitetty lähtökohtaisesti duaalisena. Tavoitteena on ollut luoda kaksi eri pilaria, jotka tuottavat omaleimaista osaamista ja uutta tietoa koulutusta sekä tutkimus- ja kehittämistyötä tukevien palveluiden kautta. Suomalaisten korkeakoulujen on pärjättävä kansainvälisessä kilpailussa. Tämä on mahdollista vain, jos koko korkeakoulusektorilla on käytössä kansainvälisesti kilpailukykyiset taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset.

Ammattikorkeakouluilla on ollut lakisääteinen TKI-tehtävä 20 vuotta, ja tehtävää on jatkuvasti laajennettu. Korkeakoulut ovat tehneet ja tekevät merkittäviä strategisia valintoja nostaakseen kyvykkyyttään palvella työelämää, kehittääkseen koulutustaan sekä hankkiakseen ulkopuolista TKI-rahoitusta.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

6.9.2023

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rahoitus on kaikesta huolimatta edelleen vähäistä. Ammattikorkeakoulujen perusrahoitus ei mahdollista TKI-toiminnan suunnitelmallista laajentamista eikä merkittävää yksityisen rahoituksen osuuden nostamista. Ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta 13 prosenttia on kohdennettu TKI-toiminnan perusteella. Suurin osa ammattikorkeakouluista joutuu käyttämään tuota rahoitusosuutta tutkintokoulutukseen.

Nykyisellä rahoituksella ammattikorkeakoulut eivät pysty toteuttamaan lakisääteistä tehtäväänsä palvella alueitaan. Omaleimainen tutkimus- ja kehittämistyö on perusta myös koulutuksen kehittämiselle ja kyvylle tuottaa edelläkävijämäistä osaamista työmarkkinoille. TKI-työ on edellytys myös sille, että ammattikorkeakoulujen tarjoamat jatkuvan oppimisen tuotteet toimivat niille annetussa roolissa työelämän kehittäjinä.

TKI-toiminnan tulokset on saatava tehokkaammin koko yhteiskunnan käyttöön. Tavoite on mahdollista saavuttaa kehittämällä avoimia toimintamalleja sekä parantamalla tulosten jatkohyödynnettävyyttä myös kaupallisesta näkökulmasta. Työ- ja elinkeinoministeriön on varmistettava koko Suomen elinvoima rahoituksella, mikä tukee yritysten ja julkisten tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä. Suomeen on luotava uskottavat rahoituskanavat verkostomaiselle TKI-toiminnalle, mikä tukee aidosti myös pienten ja keskisuurten yritysten kehittämis- ja innovaatiotoimintaa sekä julkisen sektorin tuottavuuden parantamista. Näin osaaminen kumuloituu alueilla ja toimialoilla.

Ammattikorkeakoulut saavat suurimman osan ulkoisesta rahoituksestaan EU:n rakennerahastoista. Keskeiset kansalliset rahoittajat, kuten Business Finland sekä Suomen Akatemia, eivät rahoita korkeakoulujen ja työelämän yhteistä kehittämistyötä ja TKI-toimintaa, mikä tähtää olemassa olevien teknologioiden ja tutkimustulosten käyttöönottoon ja hyödyntämiseen. Lisääntyvää TKI-rahoitusta tulisi kohdentaa juuri sellaisiin rahoitusinstrumentteihin, jotka edellyttävät elinkeinoelämän ja tutkimusorganisaatioiden yhteistyötä.

Marinin hallituksen ammattikorkeakouluille vuodelle 2023 myöntämä 5 miljoonan euron rahoitus T&K-toiminnan vahvistamiseen on tärkeä ele ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan tärkeyden tunnistamisessa. Rahoitus on määrältään pieni, mutta silti se helpottaa ammattikorkeakoulujen taloudellista tilannetta ja kasvattaa ammattikorkeakoulujen kykyä palvella elinkeinoelämää ja hankkia kansainvälistä TKI-rahoitusta.

Meidän on myös uskallettava katsoa rohkeasti uudelleen TKI-järjestelmämme peruspilareita. Yksi hyvä esimerkki kehitystyön sokeasta pisteestä on tohtorikoulutus, jonka kehittämistä koskevia tavoitteita ei saavuteta. Suomalainen työelämä tarvitsee jatkuvasti enemmän työelämälähtöistä tutkimusta. Tohtorintutkinnon suorittaminen työn ohessa olisi useammalle mahdollista, jos väitöskirjantavoitteet, ohjaus ja siihen liittyvät opinnot määrittyisivät enemmän opiskelijan omasta työstä ja tutkimuskohteesta käsin eivätkä sitä ohjaisi vain akateeminen meritoituminen ja julkaisut. Yliopistoissa tohtoritutkintoon tehtävien artikkeleiden vaatimustaso myös pitkittää tutkintojen suorittamista tällä hetkellä merkittävästi. Vain ammattikorkeakoulujen strateginen ykköstavoite on olla työelämäkorkeakoulu, ja tutkintojen tavoitteet sekä TKI-työ tapahtuvat ennen kaikkea työelämän tarpeiden ehdoilla. Vain siellä ovat näin orientoituneet tutkijat, ja toiminnan kannusteet ohjaavat työelämän kehittämiseen ja hyödyksi olemiseen. Näitä ongelmia monet Euroopan maat ovat jo kymmenen vuotta ratkaisseet antamalla ammattikorkeakouluille tohtoritutkinto-oikeudet ja laajentaneet niiden asemaa soveltavassa tutkimuksessa.

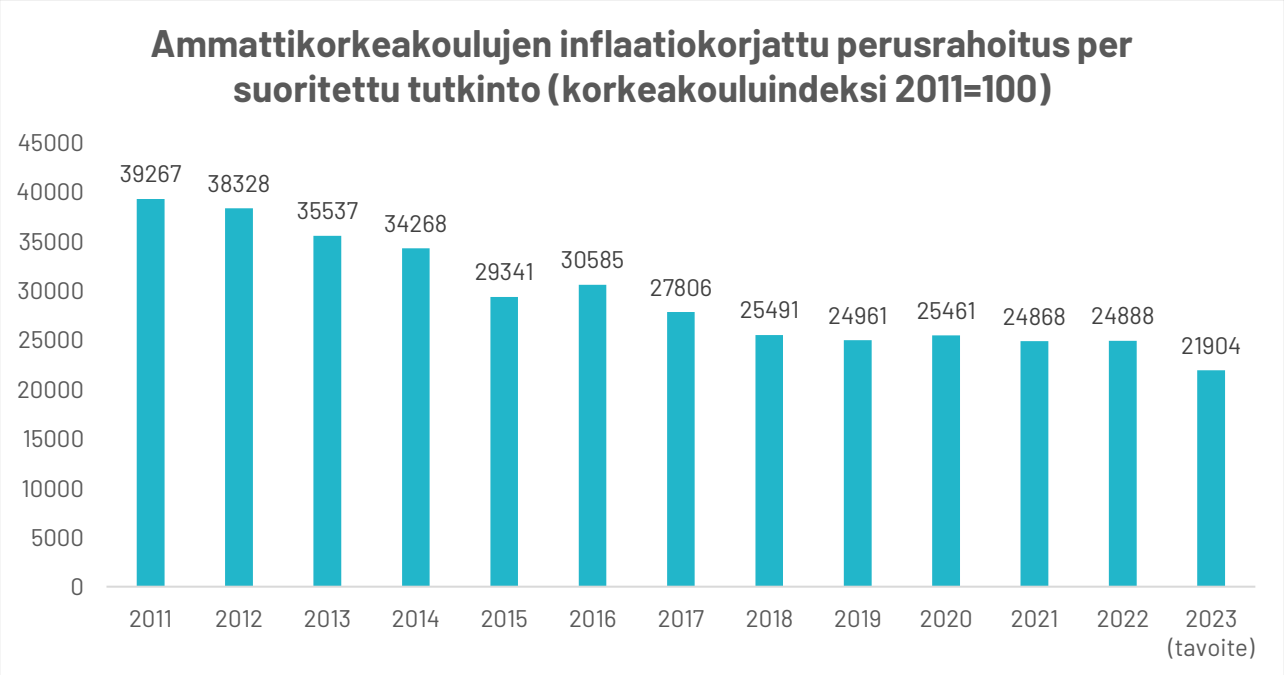
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

6.9.2023

Koulutustason nosto jää haaveeksi nykyisillä päätöksillä

Koulutuspoliittisesta selonteosta tehdyssä mietinnössä sivistysvaliokunta sitoutui vahvasti korkeakoulutettujen määrän kasvattamiseen vähintään 50 % nuorissa ikäluokissa. Tavoitteen saavuttamiseksi ei kuitenkaan ole tehty riittäviä rahoitustaso kasvattavia toimia ja Orpon hallituksen ohjelma tulee edelleen heikentämään tilannetta.

2010-luvulla tehtyjen leikkausten ja indeksijäädytysten myötä ammattikorkeakoulujen reaalinen rahoitus on noin 200 miljoonaa euroa nykyistä pienempi kuin 2010-luvun alussa. Ammattikorkeakoulujen tutkintokohtainen rahoitus on laskenut yli 40 % suoritettua tutkintoa kohden vuoden 2013 jälkeen. Leikkauksista huolimatta ammattikorkeakoulut ovat saavuttaneet niille asetetut kasvaneet tutkintotavoitteet ja moninkertaistaneet avoimessa ammattikorkeakouluissa suoritettujen opintopisteiden määrän. Samalla on kyetty tuplaamaan ulkoisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen määrä viimeisen seitsemän vuoden aikana. Ammattikorkeakoulut ovat sopeuttaneet toimintaansa merkittävällä tavalla vastaamaan rahoitustason ja tutkintotavoitteiden muutoksiin, mutta toiminnan tehostamisen tie on nyt käyty loppuun. Ammattikorkeakoulut joutuvat nyt kompensoimaan tutkintokoulutuksen rahoitusta TKI- ja jatkuvan oppimisen rahoituksella.

Vaikka Marinin hallituksen aikana ammattikorkeakoulujen rahoitusta on pysyvästi lisätty, on kauden alussa tehty 20 miljoonan euron korostus perusrahoituksessa ollut riittämätön korvaamaan aiempia leikkauksia. Määräaikaiset rahoitukset aloituspaikkoihin eivät mahdollista tutkintojen tuottamista yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti. Yli 20 prosenttia uudelle sopimuskaudelle kasvaneet tutkintotavoitteet tarkoittavat, että ammattikorkeakoulut joutuvat kohdentamaan rahoituksestaan entistä suuremman osan tutkintokoulutukseen, jolloin TKI-toiminta, jatkuvan oppimisen kehittäminen sekä kansainvälisten opiskelijoiden houkutteluun jää entistä vähemmän resursseja.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

6.9.2023

Sote-alan harjoittelukorvausten siirto Marinin hallituksen parhaita toimia – Orpon hallitus romuttamassa erinomaisen uudistuksen

Marinin hallitus paransi ammattikorkeakoulujen taloudellista asemaa siirtämällä ammattikorkeakoulujen sote-alan opiskelijoiden harjoitteluista maksettavien korvausten maksut sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle vuonna 2022 tehdyllä lakimuutoksella. Muutos vapautti ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta 8 miljoonaa euroa koulutuksen ja TKI-toiminnan lisäämiseen ja kehittämiseen. Ammattikorkeakoulut ovat pitkään olleet poikkeuksellisen heikossa asemassa harjoittelumaksujen osalta verrattuna ammatilliseen koulutukseen ja yliopistoihin, jossa maksujen periminen on kiellettyä tai STM:n vastuulla. Ammattikorkeakouluille muutos oli merkittävä ja yksi Marinin hallituksen parhaista toimista ammattikorkeakoulujen hyväksi hallituskauden aikana.

Petteri Orpon hallitus on ohjelmassaan päättänyt leikata harjoittelukorvauksiin varatun 12 miljoonaa euroa ammattikorkeakoulujen rahoituksesta, heikentäen näin entisestään ammattikorkeakoulujen taloudellista asemaa jopa aiempaan tilanteeseen verrattuna. Leikkaus on suurempi kuin mitä ammattikorkeakoulujen aiemmin maksamat harjoittelukorvaukset, joten leikkauksen myötä ammattikorkeakoulujen taloudellinen tilanne on jopa pahempi kuin ennen uudistuksen tekoa. Esitetty leikkaus tarkoittaa noin 450 sote-alan aloituspaikan leikkausta ammattikorkeakouluilta. Arene onkin esittänyt, että jos hallitusohjelmaan kirjattua leikkausta ei olla valmiita perumaan, ammattikorkeakoulut esittävät tehdyn lain kumoamista ja siten myös harjoittelukorvausleikkausten mitätöimistä. Ilman leikkauksen perumista ammattikorkeakoulut tulevat laskemaan sote-alan aloituspaikkojen määrää vuodesta 2024 alkaen.

Jatkuva oppimisen rahoitus edelleen kysymysmerkki

Vuoden 2022 lopulla julkaistu korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia piirtää kuvaa tarpeesta kasvattaa ja laajentaa jatkuvan oppimisen tarjontaa korkeakouluissa. Strategia tuo toisaalta hyvin esiin sen, etteivät ammattikorkeakoulut kykene kasvattamaan jatkuvan oppimisen tarjontaansa ilman, että yksilöt tai työnantajat osallistuvat nykyistä enemmän koulutuksen kustannuksiin. Uuden tarjonnan luomiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt pienten osaamiskokonaisuuksien valmistelun. Tavoitteena työlle on kehittää uudenlaisia tutkintokoulutuksesta irrallaan olevia osaamiskokonaisuuksia, joiden avulla voidaan tarjota uudenlaisia osaamiskokonaisuuksia, joiden rahoitus perustuisi yksilöiden tai työnantajien maksuhalukkuuteen. On kuitenkin merkittävissä määrin epävarmaa, voidaanko uusien osaamiskokonaisuuksien avulla löytää maksuhalukkaita yksilöitä ja työnantajia tilanteessa, subventoidun avoimen korkeakoulutuksen ja ilmaisen tutkintokoulutuksen tarjonta niin korkeakouluissa kuin erikoisammattitutkintojen muodossa on kattavaa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi